

denmelerinde edebi yönün daha da ağır bastığını söyleyebiliriz.

"İNSAN AÇISI"

Nermi Uygur benim için Türk Edebiyatı'nda deneme türünün büyük ustalarından. 1969'da yayımlanmış Güneşle'yi, 1980'lerde okudum. Deneme türüne merak sarmıştım, önemli örnekler okumak istiyordum. Salâh Bırsel'in okunmadık kitabını bırakmamıştım. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi gören ve Nermi Uygur'un öğrencilerinden bir arkadaşım, büyük bir ihtimalle öykücü Cengiz Öndersever önermişti sanırım, "denemenin bir de böyle bir türü var" diyerek.

Nermi Uygur, "günün yalnızca güneşli saatlerinde yazılmış" denemelerinde hayatın içinde ne varsa onlardan söz ediyordu. Arka kapağında yazıldığı gibi Güneşle'de kuşkudan, evden, masadan, çingene palamutundan, çelik-çomaktan, yeradlarından, yokülkeden, Yunus Emre'den, Kant'tan, alıntıdan ve dipnottan, yani akla gelen ve gelmeyen her şeyden derinlikli bir edebiyat bilgisi, insanı öne alan bir felsefi bakış ve güçlü bir kültürel donanımla söz ediyordu. Denemeleri hem içerik açısından hem de anlatımlarıyla etkileyiciydi. Felsefi niteliklerini yargılayamam ama edebi açıdan usta işi oldukları belliydi.

Güneşle, dönüp dönüp okuduğum bir başucu kitabı oldu. Sonra da Nermi Uygur'un diğer eserlerinin peşine düştüm. Hemen hepsini güç de olsa bulup okudum. Kitaplarını bulmak güçlü çünkü çoğunu küçük yayınevleri basmıştı, yerince dağıtılmamışlardı ve tükenenlerin yeni baskıları yapılmamıştı. Bu durum, edebiyat ortamının Nermi Uygur'a ilgisiz kaldığının da bir göstergesi. Sanırım Nermi Uygur'un felsefeci yanı çok önde olduğu için yazdıkları edebi açıdan dikkate alınmadı 1990'lara kadar. Yapı Kredi Yayınları'nın, tüm eserlerini yayımlanması, Nermi Uygur'un veriminin topluca görülmesini sağladı. Sanıyorum bu durum kendisine de şevk verdi.

Prof. Dr. Betül Çotuksöken, Bütün Eserler'in iki cildine de uzun, emek verilmiş önsözler yazmış. Nermi Uygur'u tek tek kitaplarını ele alarak hem felsefeci hem de edebiyatçı olarak değerlendirmiş. Nermi Uygur'un "insan açısı"na ana kalkış noktası olarak belirlediğini vurguluyor. Nermi Uygur'un tüm çalışmalarında odak noktası insan. İnsandan yola çıkarak her şeyi ele alıyor, insani yorumlar getiriyor ve insana nasıl bir etkisi olduğu sorusuna cevap bulmaya çalışıyor. Bir yaşama felsefesi oluşturmaya çalışıyor.

"Felsefe bir düşünme, bir bilme ve bir yaşama yoludur" düşüncesine katılırsak deneme türünün bu anlayışa en uygun ifade biçimi olduğunu da söyleyebiliriz. Nermi Uygur'un felsefi görüşleri değerlendirilmeyi, tartışılmayı bekliyor. Akademik yeterince ilgi gösterdiğini söyleyemeyiz. Nermi Uygur hakkında yapılmış çalışma sayısı çok az.

Bir denemeci olarak ise Nermi Uygur türün büyük ustalarından. Bu büyük ustanın denemeleri daha çok okunmayı hak ediyor. Delta dizisinden yayımlanan Bütün Eserleri, Nermi Uygur'un verimini toplu olarak görüp değerlendirmek için iyi bir fırsat. ■

'Denemenin denemecisi': Nermi Uygur

Nermi Uygur'un tüm çalışmalarında odak noktası insan. İnsandan yola çıkarak her şeyi ele alıyor, insani yorumlar getiriyor ve insana nasıl bir etkisi olduğu sorusuna cevap bulmaya çalışıyor. Bir yaşama felsefesi oluşturmaya çalışıyor. "Bütün Eserleri", Uygur'un verimini toplu olarak görüp değerlendirmek için iyi bir fırsat.

"Denemelerinde sık sık deneme üzerine denemeler yazar. Hatta diyebiliriz ki denemeyi onun kadar yoğun işleyen bir başka yazarımız yoktur. Denemenin denemecisidir" diyor Nermi Uygur için Güven Turan.

Tüm eserlerinin yayıncısı Yapı Kredi Yayınları, Nermi Uygur'un bütün kitaplarını Delta Dizisi'nde iki büyük ciltte topladı. 1546 sayfalık ilk cilt, Ağustos 2016'da yayımlanmıştı. 1616 sayfalık ikinci cilt ise Ekim 2017'de yayımlandı.

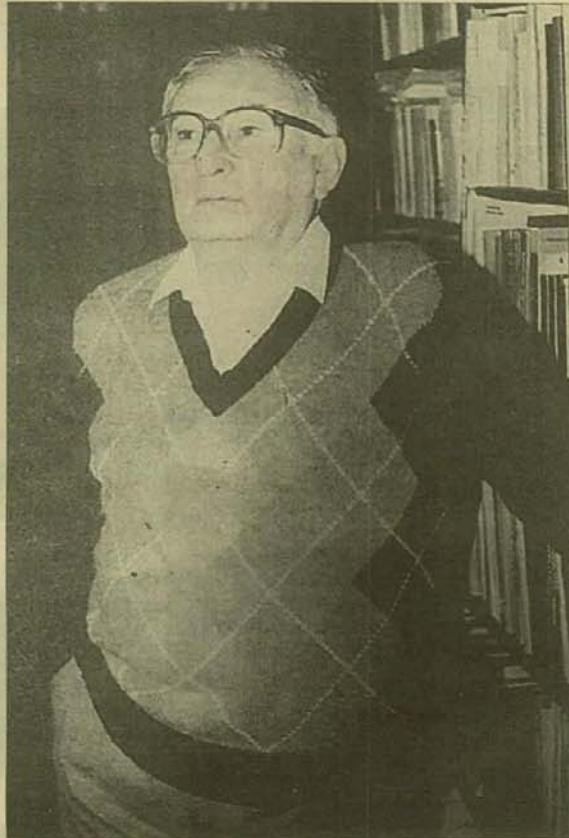
Geçenlerde, Yücel Kayıran'ın yazısına başlık olan "Nermi Uygur, Felsefeci mi Denemeci mi?" (Hürriyet Kitap Sanat, 23.11.2017) sorusunu hemen her okur sormuştur sanıyorum. Bütün Eserleri'ne bakınca aynı soruyu tekrar etmemek elde değil.

DİL KONUSUNDAKİ ÖZENİ

Biyografisini okuduğumuzda ömrünün felsefeye adanmış birini görürüz. 1925 doğumlu. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne giriyor. 1950'nin Ocak ayında İstanbul Üniversitesi'nde asistan olarak göreve başlamış. 1952'de doktor, 1955'de doçent, 1964'de profesör, 1992'de emekli olmuş. 2002'ye kadar ders vermeye devam etmiş.

1958'de yayımlanan ilk kitabı, doçentlik tezi olan Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu ile Türk Dil Kurumu 1959 Bilim Ödülü'nü kazanmış.

"Filofoz denemeci gibi çalışırsa başarıya ulaşır" düşüncesiyle edebiyata yöneldiği belirtiliyor. 1962'de yayımlanan ikinci kitabının adı Dilin Gücü. "Çepe-çevre insan var oluşunun anakoşuludur

Nermi Uygur'un felsefi görüşleri değerlendirilmeyi, tartışılmayı bekliyor. Akademik yeterince ilgi gösterdiğini söyleyemeyiz. Uygur hakkında yapılmış çalışma sayısı çok az.

dil" düşüncesiyle yola çıkmış bu kitapta. Nermi Uygur'un dilin kullanımı konusundaki özeninin, kendine has ve öncü dil anlayışının somut örneği. "Aydın Türkçe", "Uygun Türkçe" anlayışıyla yazılmış bir deneme kitabı.

Nermi Uygur'un dil anlayışının tezleri konu olduğunu biliyoruz. Birleşik sözcükleri seviyor; "şimdiyedek", "birbakıma", "dilegetirmeye", "anakoşul" gibi kullanımların altını çizmişim.

Dilin Gücü'nden sonra bir yandan "bilimsel" diyebileceğimiz Felsefenin Çağrısı, Türk Felsefesinin Boyutları, Dil Yönünden Fizik Felsefesi gibi eserler verirken diğer yandan Dünya görüşü, Güneşle, İnsan Açısından Edebiyat gibi edebiyat içinde de değerlendirebileceğimiz denemelerden oluşan Kitaplar yayımlıyor.

Yaşama Felsefesi'nin yayımlandığı 1981'den itibaren yazım biçimi olarak denemeye ağırlık verdiğini görüyoruz. Artık felsefi ve edebi görüşünü deneme ile ifade ediyor. Felsefede denemeci anlayışın Türkiye'deki öncüsü sayılıyor. Kuşkusuz dünyadan bu tür birçok filozof sayabiliriz ama Nermi Uygur'un benzerlerine Türkiye'de pek rastlanmıyor.

Denemeci (2011, Yapı Kredi Yay.) adıyla Nermi Uygur'dan seçmeler yapan Güven Turan; "Nermi Uygur, en çetrefil felsefe sorunlarını bile berrak kafasıyla rahatlıkla okunur, anlaşılır yapmayı beceren bir yazarımızdır" diyor.

Nermi Uygur, 1995'te Tadı Damagımda: Bir Okur-Yazarın Kitap Okuma Serüvenleri'yle Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazanmış. 1990'lardan itibaren